

Kas tunned maad... Eesti väikesaared

Ivi Tomingas*

Kiviaed Ruhnus 1931. aastal. Kaader filmist „Ruhnu“, autor Theodor Luts. EFA.23.P.0-48634

Neid tuntud lauluridu on omal ajal kasutanud filmitegija Theodor Luts, kes 1931. aastal väntas 10-osalise filmi Eestimaa eri paigust, eesmärgiks tutvustada Eestimaad kui potentsiaalset turismipiirkonda. Kahjuks on sellest filmist vähe säilinud, kuid tema film „Ruhnu“ on täiesti olemas ja paar kaadrit siinses fotonurgaski näha.

Eesti Vabariigi läheneva sünnipäeva auks tekkis mõte sarnaselt eespool mainitud filmile püüda fotode abil teha samuti järgnevatel aastatel jooksul Eestile ring peale, mitte küll igas Tunas, vaid korra-kaks aasta jooksul. Erinevaid kohti on ju ennegi Tuna fotonurgas esitletud – olgu nimetatud Narva, Tallinn, Saaremaa, aerofotod üle Eesti jne.

Avapauguks sai valitud väikesaared ühelt poolt seetõttu, et Tunas on juttu Pranglist, aga veelgi rohkem seetõttu, et tore on valitseva pealinna üldisest kesksusest hoolimata alustada just väikestest piirkondadest.

Lisaks on elu väikesaartel kõige rohkem kardinaalselt muutunud seetõttu, et Teine maailmasõda sundis rootslastest elanikke Ruhnust ja Vormsilt lahkuma või tegi sõjavägi saared elanike sootuks tühjaks, nagu Osmussaare ja Naissaarega juhtus. Aegna saarele asuti juba Esimese maailmasõja eel rannapatareisid rajama.

Elulaadi muutumine saartel on aga samuti märkimisväärne – hülgeküttimise, kalapüügi ja lambakasvatuse asemel on üha rohkem orienteerutud turismindusega seonduvale. Eks muutuva eluga peabki ju kaasas käima ja, olles viimastel aastatel külastanud pea kõiki nimetatud saari, on ainult hea meel, et lahke saarerahvas lubab kõigil kaunist loodust ja eripärast kultuuri nautida, lühem või pikem merereis veel boonuseks!

Tuleb tunnistada, et Ruhnust, Kihnust, Pranglist ja Osmussaarest võiks fotode hulga ja teemade poolest igapäheest eraldi fotonurga teha. Proovisin valida fotosid nii ennesõjaajast ajast kui ka hilisemaid fotosid. Valikut tuli teha ka saarte vahel – ühtekokku on Vikipeedia andmete järgi meresaari 2222, suursaarteks loetakse Saare-, Hiiu- ja Muhumaad ning seega on esimeseks väikesaareks Vormsi 92 ruutkilomeetriga. Fotosid oleks leidnud veel Pakri saartest, Vilsandist ja teistestki, aga ehk mõni teine kord...

Filmihuvilistele veel teadmiseks, et lisaks Ruhnule on filme tehtud 1930-ndatel aastatel Kihnust, Osmussaarest, hülgeküttidest Pranglil ja Äksil.

* Ivi Tomingas (1958), arhivaar, RA Filmiarhiiv, Ristiku 84, 10318 Tallinn, Ivi.Tomingas@ra.ee

Ruhnu taluõu 1931. aastal. Kaader filmist „Ruhnu“, autor Theodor Luts. EFA.23.P.0-48629

Kihnu sadam 1938. aastal. Foto autor teadmata. EFA.117.P.0-29105

Lapsed Prangli Laurentsiuse kabeli aias mängimas. 02.03.1994. Foto: Toomas Volmer. EFA.204.P.0-174091

Võrkude kuivatamine öhtul Kihnu rannas septembris 1964. Foto: Oskar Vihandi. EFA.204.P.0-65556

Kalamehed näitavad oma osavust võrkudega tegutsemises Ruhnu-Kihnu mängudel 1966. aastal. Foto: Armin Alla. EFA.331.P.0-98081

Sõudevõistlus Ruhnu-Kihnu mängudel 1966. aastal Ruhnus. Foto: Armin Alla. EFA.331.P.0-95300

Kohviku „Kihnu Jõnn“ sisevaade. Enne Kihnu Virvet oli kihnlaste tuntuim isik laevakapten Enn Uettoa ehk Kihnu Jõnn ning sama tuntud oli ka samanimeline joogi- ja söögikoht Kihnus. 25.09.1968. Foto: O. Koska. EFA.204.P.0-74971

Kihnu naised mootorrattal. Kihnu punasetriibuliste seelikutega naised ja külgkorviga mootorrattad olid aastakümneid lahutamatud. 1980. Foto: Jüri Vendelin. EFA.332.P.0-144794

Vaade Väikekülale
Naissaarel
1930–1940.
Foto autor
teadmata.
EFA.376.P.0-102122

Esimese
maailmasõja
aegse 14-tollise
patarei nr. 10-a
parempoolse
soomustorni
mahamonteerimine
Naissaare
merekindluses
1923. aastal.
Foto autor
teadmata.
EFA.477.P. 0-166785

Naissaarel
asunud Vene
Föderatsiooni
merväe
radarijaama
sõjaväeosa
nr. 63840 linnak
nr. 269, mille Eesti
piirivalve võttis üle
augustis 1993.
Foto: Harald
Leppikson.
EFA.546.P.0-245082

Puuriit Aegna saarel 2009. aastal ehk mälestus Teisest maailmasõjast. Foto: Urve Rukki. EFA.697.P. 10-127

Kummitoodete vabriku „Tegur“ suvila Aegnal 1967. aastal. 1960-ndatel aastatel avati saar puhkajatele ja paljud asutused ehitasi/soetasid sinna puhkemaju. Foto: Oskar Juhani. EFA.252.P.0-61317

Võrgumajad Osmussaarel 1934. aastal. Foto: Gustav Vilbaste. EFA.554.P.0-183122

Vaade Osmussaare majakast üle 1934. aastal. Foto: Lukin. EFA.554P.1-8825

Hullo küla ja
tuulikud Vormsil
1920. aastatel.
Foto: J. Grünthal.
EFA.301.
P.O-100777

Vormsi kalmistu,
kus enim alles vanu
rõngasriste.1934. a.
Foto: Gustav
Vilbaste.
EFA.554.
P.O-183020

Vormsi saare
rahvalaulik ja
käsitöömeister
Maria Murmann
oma kodus.
Enamik rootslasi
lahkus sõja
ajal Vormsilt ja
Maria oli üks
väheseid, kes jäi
ning kohalikku
kultuuripärandit
laulude ja
käsitööga edasi
kandis.
Foto: Lembit
Michelson.
EFA.204.
P.O-155630

